

איצרות רבותינו

נערך ונסדר ויוצא לאור בס"ד
ע"י מערכת בית צדיקים

פנינים מובחרים, מאמרים יקרים
כספדים ויהלומים מלוקטים מתוך אוצרות רבותינו הק

ילקוט פניני קודש

ניצני אור, שביבי אש, מלוקט מתוך שיחות רבות קודש
מאת ב"ק מרן אדמו"ר ע"ה שליט"א
ליקוטים קצרים השונים לכל נפש להלביב לב ונפש

פרשת כי תבא

קדוש ונערך בסיוע ידידת הדת
הרה"ר יעקב יוסף שלאף שליט"א סודות עולם

יש לצפות כל ימות החול לקדושת שבת ולא בכדי להשתקע בתאוות הנשמיות

ובאו עליך כל הקללות האלה
ורדפוך וגו', תחת אשר לא עבדת
את ד' אלקיך בשמחה ובטוב לבב
מיום כל (כח, מה-מו).

ותמהו המפרשים, הכי בשביל שרק
לא עבדו את השי"ת בשמחה ח"ו
יבאו עליהם כל הקללות האלו.

וראה ראיתי בספח"ק אגרא דכלה
(ד"ה תחת), שהפסוק מרמו על יום
השבת קודש, כי שבת הוא יום שמחה,
וכדאיתמר בספ"ר (פ' בעלות סי' ע"ו),
וביום שמחתכם ובמועדיכם (במדבר י'
א, אלו שבתות. וזה מרמו בהפסוק,
תחת אשר, שהאותיות תחת ואחר
תיבת אשר, שהם האותיות שבת, לא
עבדת את ד' אלקיך בשמחה, דהיינו
מפני שלא עבדו את ד' בשמחה בשבת
קודש, עכ"ה.

יש לפרש על סגנון זה בהקדם הא
דאיתא בספח"ק סידורו של שבת
(חלק שני דרוש הרביעי פרק ב' אות ב') על
הפסוק (דברים לעל ה, יב) שמור את יום
השבת לקדשו, דתיבת שמור מתפרש
מלשון צפיה והשתוקקות והמתנה, כמו
ואביו שמר את הדבר (בראשית י', יא),
והכוונה שהאדם צריך כל ימות החול
לצפות ולהתענג אימתי כבר יבוא
יום השבת קודש, כי שבת הוא יומא
דנשמתא (זה"ק ח"ב רה:), ונפשות
ישראל מתעוררים באהבת ד' ויראת
ד' לעבדו ית' בלבב שלם (תיקון
ח' ל"ו ע"ה), ומתעלים מעלה מעלה
במסילה העולה בית א-ל, ומי שכבר

לחדש אלול

ערו ישנים מתרדומתכם

יהי ד' אלקינו עמנו כאשר היה
עם אבותינו הק' ז"ל, שהם ערכו
חודש אלול בהתרוממות עצומה,
זכותם יעמוד לנו שנוכה להתעלות
בעבודת השי"ת ולפעול את כל מה
שמוטל עלינו ונדרש מאתנו, ותמיד
נוכח מי אנחנו, דהיינו שאנחנו
בני אברהם יצחק ויעקב, וגנו
בקרבת קדושת האבות, ואף
שלפעמים נחלש שכלנו ומוחנו
עד מאוד ובשל כח הסבל מרוב
הצרות והתלאות ושררת הומן,
עם כל זה עכשיו הגיע זמן לחזק
בזכרון קודש.

(ר"ח אלול שנת תשפ"ב לפ"ק)

בעבודת השי"ת ולהרגיש אור קדושת השבת.

ובזה גם יתישב דיוק הנ"ל למה
בשביל זה בלבד מגיעים כל התוכחות
וקללות, דלפי האמור יש לפרש, שזה
מורה על עיקר תכלית התורה
והמצוות ומוכיח לדין לב האדם
פונה, כי אם האדם משתוקק כל
ימות החול לשבת בכדי לנח
ולתענג, הרי זה מורה שהוא
שקוע בתאוות הנשמיות רח"ל,
אמנם כאשר האדם מצפה ומייחל
כל השבוע לשבת בכדי להתעלות
בעבודת השי"ת הרי זה מורה
באצבע שכל מנמת לבו הוא לעבוד
את הבורא ית"ש וכאמור לעיל.

(ליל שב"ק פ' כי תבא שנת תשפ"ב לפ"ק)

כאשר בני ישראל עושים תשובה אז מתהפכים אותיות התורה לטובה ולברכה

והיו כך לאות ולמופת ובורעך עד
עולם (כח, מו).

ידוע מזה"ק (זו"ח בפרשת עג'),
שבאמת בכל הקללות שבתוכה סתומים
וגנוזים ברכות טובות. ונראה לומר
כונה איזה ברכה מרומז בזה, ולכא
היא אכן מהפכים הקללות לברכות.

ויבאר בהקדם דברי מרן הגה"ק
מצאנו זצ"ל (דברי חיים לראש השנה ד"ה
בפסוק תקנו נה"ל), דהלא נודע (כ"ד א, א,
ועד) שהקב"ה ברא העולם על ידי כ"ב
אותיות התורה, וקיום וחיות העולם
תמיד הוא על ידי אותיות התורה,
שכל דבר נגזר על ידי אותיות התורה,
כגון כאשר נשפע להאדם ברכה נרשם
לו צירוף האותיות ברכ"ה, ואם ח"ו
נגזר עליו לרעה אזי נגזר עליו צירוף
האותיות צר"ה, וצירופי האותיות
נעשים לפי ערך מעשי האדם, הן לטב
והן למוטב, ואפילו אם ח"ו נגזר עליו
איזה גזירה רעה, מ"מ כאשר האדם
עושה תשובה הרי הוא מהפך ומשנה
צירוף האותיות ונעשה צירופים
אחרים, כגון מאותיות צר"ה נעשה
אותיות רצ"ה וכדומה, עכ"ה.

ובענין זה כתב איתא ברב"ר חיים
במקום אחר (ריש פ' דברים, ד"ה במדרש),
תורה מן שהקשו המפרשים, דהרי
נודע (פסחים נד.) שהתורה הקדושה
קדמה לעולם, וכבר לפני בריאת
העולם היתה כתובה אש שחורה על
גבי אש לבנה, וקשה, היאך היה כבר
כתוב בתורה העבירות של בני ישראל,
כגון חטא העגל חטא המרגלים, הלא

יש בחירה אם לבחור בטוב
או להיפך ח"ו, ואם כן אילו
לא חטאו ישראל נמצא שאותן חלקי
התורה ח"ו כליתניהו דמאי.

ומבאר מרן מצאנו ז"ל, שאילו
לא חטאו ישראל אז היו האותיות
שבאותן פסוקי התורה מצטרפים
באופנים אחרים והיו נכתבים תיבות
אחרות תחתם, כי אותיות התורה
מצטרפים לפי היאך שבני ישראל
מתנהגים, עכ"ה.

והמורם לנו מזה, שכל העולם כולו
מתנהג לפי אותיות התורה, וצירופי
אותיות התורה בכל דור ודור ובכל
עת ובכל שעה תלוי לפי התנהגות
בני ישראל, ואם נגזר עליהם לרעה
ח"ו, אזי אם שבים בתשובה שלימה
הרי הם מהפכים צירופי אותיות
התורה לטובה ולברכה.

ואחר הדברים האלה נבין ונשכיל
כוונת הפסוק, והיו ב"ך לאור"ת, מרמו
על כ"ב אותיות התורה, ולמפ"ת,
שיהא נעשה הפלא הגדול שהקללות
יתהפכו לברכות, ובורעך עד עולם,
כי צירופי אותיות התורה תלויים לפי
התנהגות זרע בני ישראל, ובכל דור
ודור עד עולם הרי הם משתנים לפי
התנהגות בני ישראל בדור ההוא.

ובזה מוכן היטב היאך מתהפכים
הקללות שבתוכה לברכות, שעל
ידי שבני ישראל עושים תשובה
ומתקנים מעשיהם ומשפריים
התנהגותם, משתנים צירופי אותיות
התורה לטובה.

יש להוסיף עוד, על פי מה שנודע
מספרי קודש (ע"ה שער ה' פרק ג, ועוד)
שמדת הדין והגבורות הם ר"פ דינים,
ושורשם הוא מאותיות הסופיים
מנצפ"ך. ויש בזה ענינים נשגבים
בתורת הנסתר אמנם לפי פשוט
הכוונה, דכיון שאותיות מנצפ"ך הם
בסוף התיבות ומסיימים ומפסיקים
ומצמצמים את התיבה הרי הם מורים
על דינים, כי צמצום מורה על דין,
והתפשטות מורה על חסדים, ואותיות
מנצפ"ך ביחד עולים בגימטריא מספר
ר"פ, עכ"ה.

אך נודע ממדרשי חז"ל (במ"ד יח,
כא), שכל הגאולות תלויות באותיות
מנצפ"ך, והגאולות שכבר קדמו

במשך ימות עולם היו על ידי האותיות
ס"ך דף, וגאולה העתידה ביאת משיח
צדקנו תלוי בהאות פ'.

ואיתא בשם הנאון המקובל
ר' שמשון מאוסטראפאליץ ז"ל
ה"ד (הובא בלב אריה סוף וזאת הברכה,
ומשם לקדושת ציון ח"ב עניני תפלה ד"ה
אבינו) שזה מרומז בהפסוק (ישעיה
כד, טז) מנחף הארץ זמירות שמענו
צבי לצדיק, שהכוונה, מכנ"ף הארץ
וזמירות שמענו, האותיות מכנ"ף של
אותיות מנצפ"ך כבר שמענו וזכינו
על ידם לגאולות, אך, צב"י לצדיק,
תיבת צב"י מתפרש מלשון רצון,
כמו (נחם אקדמות) צבי וחמיד ורגיג,
דהיינו שעדיין רוצים ומצפים לגאולה
העתידה התלויה בהאות צ', עכ"ה.

וחזינו מזה דבר נפלא, דהגם
שהאותיות מנצפ"ך הסופיים מורים
על תוקף הר"פ דינים, עם כל זה
בהם עצמם תלויים הגאולות, והמעש,
האותיות תלויים לפי התנהגות
בני ישראל, והדינים והקללות
נרמזים על ידי מעשיהם המקולקלים
רח"ל, אמנם כאשר עושים תשובה
נכונה תשובה שלימה, אזי עצם
האותיות המורים על הצרות והדינים
מהתפכים לטובה ודייקא על ידם
זוכים לישועה ולגאולה.

ומעתה יבואר הכתוב בהעמק יותר,
והי"ו ב"ך לאור"ת, תיבת היי"ו עולה
בגימטריא כ"ז, ואילו תיבת ב"ך מורה
על עצם כ"ב אותיות התורה וכאמור,
נמצא דתיבת היי"ו שהוא עודף ה' על
תיבת ב"ך מורה על ה' אותיות מנצפ"ך,
אשר יחד עם שאר הכ"ב אותיות עולים
מספר כ"ז אותיות, ולמפ"ת, שיהא
נעשה הפלא הגדול שאותיות מנצפ"ך
אשר מורים על תוקף הר"פ דינים, הם
עצמם יתהפכו לטובה ובהם יהיו תלויים
הגאולות, והטעם, ובורעך עד עולם,
שצירופי אותיות התורה תלויים לפי
התנהגות בני ישראל בכל דור ודור,
ובדורות הקודמים חטאו ישראל
ונגזר עליהם גזירת גלות רח"ל, אמנם
בדורות האחרונים יחזרו למוטב
וישבו בתשובה שלימה, ויתחפכו
צירופי אותיות התורה לטובה ויזכו
לישועת עולמים.

(שב"ק פ' כי תבא שנת תשפ"ב לפ"ק
בקידושא רבה)

ברוך אשר יקים את התורה הזאת

הגנו פונים בזה בבקשה נמרצה לנדיב לב להטות שכם ולהיות לאחיעזר ולאויסמך
בסכומים הגונים לכלכל הוצאות הגיליון העולה בדמים יקרים,
בכדי שנוכל להמשיך הלאה בעבודת הקודש בס"ד

אפשר לפנות להרב חיים אליעזר אייזן שיחי' במספר: 347.498.4170
או להאבדך ויקר ר' שמעון זאב מניצער שיחי' במספר: 347.902.3939

התקשרות להצדיק בזה ובבא

סיפר הגה"ח ר' חיים קופפערמאן ז"ל, שפעם בערב ראש חודש תמוז נסע יחד עם אביו החסיד ר' יעקב אלעזר קליינהענדלער ז"ל הי"ד [ברבות הימים נשתנה שם המושפה לקופפערמאן ע"ש חמו הרה"ח ר' דוד המושפה ע"ה] לעיר באבניא להשתתף על קבר אביו הגה"ח ר' אברהם'לי קליינהענדלער ז"ל, מגדולי חסדי כ"ק אדמו"ר הראשון זצ"ל [ועוד אצל מרן רביה"ק מצאנז ז"ע] אשר באותו היום חל הארצי"ט שלו.

ברוך חורה לביתם נסעו לבאבוב לרגל היומא הדולולא קדישא של כ"ק אדמו"ר הראשון זצ"ל ר"ח תמוז. ונכנסו לב"ק מרן אדמו"ר הגה"ק בעל קדושת ציון זצוק"ל הי"ד לקבל ברכת שלום, ושאל אותם למה באו לבאבוב. השיב הרה"ח ר' יעקל' הנ"ל, שחור מבאבניא שהתפלל על ציון אביו הגה"ח ר' אברהם'לי ז"ל, והגיע לבאבוב לרגל היומא הדולולא קדישא של כ"ק אדמו"ר הראשון זצ"ל.

נגעה רבינו הקדושת ציון זצ"ל ואמר, "עתה נתיישב י"ל חלום. שהלילה הזה ראיתי בחלום הלילה ב"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוק"ל כשהוא מטייל עם אביו הגה"ח ר' אברהם'לי ז"ל, ושניהם היו פניהם שוחקות. ולא ידעתי פשר החלום. ועם איום אויב האט מען א התקשרות צו א צדיק אויף דער וועלט, בלייבט מען ווייטער מקושר אויף יענער וועלט!"

(מפי נכדם הרב פינחס אליהו קופפערמאן שיחי, בשם אביו המנוח הרב יעקב ז"ל, ומפי הרה"ג ר' אליהו קופפערמאן שליט"א אבד"ק סאטשטוב ומשגיח כוללנו, בני הגה"ח ר' חיים הנ"ל)

ישב על כסא [ג]

למען אשר יצוה את בניו

סיפר כ"ק האדמו"ר מבית חיים יהושע שליט"א, ששמעו מפי הרה"ח הרב אלימלך אלעזר עהרנבערג ע"ה [רובו אף הדפיס בעצמו בספרו ארוי לבנו, אמנם נדפס כאן

המשך ויספר שלמה

ונכנס אל הקודש פנימה בפתקא ופדיון, ובכה בדמעות שליש, והתחנן אל הרה"ח רבי מאטלי מהארנאטטייפל זצ"ל, לחשוש שהרבי היה לי חקפדה עלי מפני שלא צייתתי לדבריו שצוה להמתין מלהתגרש. הני רוצה לשאול את הרבי, הכי היה לי בריה אחרת, הרי אבי צווח בקול מור שאגרש, כי לא היתה בבריות הנפש וסבלתי כשבילתי יסורים קשים, ובכן צייתי מחויבי דבר מפני מצות כיבוד אב. והרה"ק רבי דוד מנאלאנז זצ"ל שהיה מורי ורבי וגם הרבי של אבי אמר בפני מלא שדואים שאין בריה אחרת ובהכרח צריכים להתגרש. ובכן לא היה בידי בריה אחרת. אם כן למה יקפיד עלי הרבי?"

ובכה והתחנן בדמעות שליש לפני אב"ה הרה"ק רבי מאטלי מהארנאטטייפל זצ"ל שימחול לו ויאציל לו ברכת קדשו שיושע בן זכר.

נגעה אב"ה הרה"ק רבי מאטלי מהארנאטטייפל זצ"ל ואמר לו, "האב ניש געהאט אויף דיר קיין חקפדה, אבער א רחמנות ביסטו מיד געווען, וכולומר שראה שמכריחים אותו להגרש, ורצה למנוע זאת. אמנם ר' מיכלי מבארדיטשוב הפציר שוב ושוב שאב"ה הרה"ק רבי מאטלי מהארנאטטייפל זצ"ל יבטח לו בן זכר."

אמר לו אב"ה הרה"ק רבי מאטלי מהארנאטטייפל זצ"ל, "נא, הער אויס, גיב מיד אצינד דריי הונדערט רובל. איך וויל פון דיר דריי הונדערט רובל. הונדערט

בתוספת פרטים], שבניו נעוריו שמש קצת אצל כ"ק אדמו"ר הראשון זצ"ל [כעין ד"ה חור], ובעת ההתחלתו היה בן י"ח שנה ואף היה נוסח שו, וכראש השנה האחרונה שנת תרס"ה לפ"ק, כבר היה כ"ק אדמו"ר הראשון זצ"ל חלש ביותר והוא מחולל מפשעיו רח"ל.

ובאחד מימי ראש השנה אחר תפלת מוסף ערך כ"ק אדמו"ר הראשון זצ"ל קדושה רבה לכבוד היום בביתו נאוו קודש, אך מחמת חולשת גופו הסתור לא הרשו להחסידים להכנס, אבל כיון שהוא היה משמש קצת, לכן הרשו לו להכנס.

ובעת קדושה רבה סיפר כ"ק אדמו"ר הראשון זצ"ל, שבשנת תרל"ו לפ"ק כאשר כיהן ברבנות בעיר בוקאווסק יע"א, יום אחד קיבל דילוג רב (געלענטאט) מצאנז שזקני הק' מרן רביה"ק מצאנז ז"ע נחלה אנוש בחולי הדיוע רח"ל, ועלו לבוא לצאנז. וכן עשה, ומיד שם לדרך פעמיו מבוקאווסק לצאנז.

כאשר נכנס לביתו נאוו קודש, קיבלו בברכת שלום, ומרן מצאנז זצ"ל היה אז מושכב במטה ברוותו חולה אנש, ובקישו מרן מצאנז זצ"ל שישב על מפתחו. אך כיון אדמו"ר הראשון זצ"ל סירב מפני כבוד זקני הק' מרן מצאנז זצ"ל. אמר לו מרן מצאנז זצ"ל, "הנני נזור עליך שתעשה כפקודתי ותשב על מפתח", ובאין בריה ישב כ"ק אדמו"ר הראשון זצ"ל על המטה.

ופתח מרן מצאנז זצ"ל ואמר, "השי"ת אמר לאברהם אבינו ע"ה [בראשית י"ח טו] למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו וגו', לזאת הנני מצווה לך, דו ועהסט דאך וואו איך האלט [כבר סמוך להסתלקותו]. ואלסטו ככל רגע ורגע זיך לאון פארברענגען פאר השי"ת'ס וועגן.

איך זאג דיר, ס'שטייט (בר"ד פד', ג, והבא ברש"י בראשית ל', ב ד"ה אלה) כל מה שאירע ליעקב אירע ליוסף, זה נשטם וזה נשטם. כידוע לך, אוואו ס'איז פארהאן א רשע, אפילו אין ארצות המערב האט ער מיד פיינפ, וגם אתה תסבול מזה, שהרשעים

רובל זאלסטו מיד געבן איצט, און אז זי וועט ווערן מעוברת, זאלסטו מיד ברענגען נאך צוויי הונדערט רובל, וועסטו אי"ה האבן א בן זכר". [אב"ה הרה"ק רבי מאטלי מהארנאטטייפל זצ"ל היה דרכו בקדושת לדרוש סכומים עבור ישיעות, הנקרא "אויסביטן געלט"]. למרות ששלש מאות רובל"ה היתה סכום עתק ביותר, אבל ר' מיכלי מבארדיטשוב הביא מראש מעות בכיסו, ברצותו שאב"ה הרה"ק רבי מאטלי מהארנאטטייפל זצ"ל ימחול לו ויבטח לו בן זכר, ואכן נתן מיד מאה רובל"ה לאב"ה הרה"ק רבי מאטלי מהארנאטטייפל זצ"ל.

ואף אחד לא ידע מכל הענין שר' מיכלי מבארדיטשוב היה בקדוש פנימה אצל אב"ה הרה"ק רבי מאטלי מהארנאטטייפל זצ"ל. והיה בערב נכנסה לחדרו המיוחד מחברות הסתורה וקצתו הרבנית העדיקת רייצא ע"ה, שהיתה בתו של כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק מצאנז ז"ע, ואב"ה הרה"ק רבי מאטלי מהארנאטטייפל זצ"ל לעקס או בלימוד התורה, ושאלה אותו, "דו ווייסט דאך, איך בין שוין א בעל חוב, אפשר האסטו אפאר רובל?" והשיב אב"ה הרה"ק רבי מאטלי מהארנאטטייפל זצ"ל, "נא, איך קען דיר געבן". והוציא אב"ה הרה"ק רבי מאטלי מהארנאטטייפל זצ"ל המאה רובל"ה.

הנה מאה רובל"ה היה סכום גדול, וקצתו רייצא ע"ה היתה רגילה הרבה פעמים לדבר בלשון מדברת

אפילו הרחוקים ישנאו אותך. אבל אל תירא ואל תחת, רק חזק ואמץ בתורה הקדושה, כי לבסוף יצאך הקדושה.

[ב"ק מרן אדמו"ר הגה"ק מרד"ש זצוק"ל סיפר כעין זה, והוסיף שמרן מצאנז זצ"ל המשיך ואמר לו, "לי עלה העבודה קשה מאוד, וגם אתה עולה לך העבודה קשה. תל"ת אצלי נישעו בני ישראל, וגם אצלך יוושעו בני ישראל. ואתה תהיה משפיע גדול בתורה", והוסיף מרן מצאנז זצ"ל עוד כמה דברים כמה שהם שוים זה לזה, ובאותו מעמד הסמיכו מרן מצאנז זצ"ל].

ובעת אני אומר לך, שתורת הקבלה אי אפשר לדעת אותה על בוריה רק בשוויים ושומעים אותה מפי אליהו, או לפחות מאיש אשר קיבל מאליו הנביא זכור לטוב. ואם תזכה ללמוד מפי אליהו, מה טוב ומה נעים, ואם ח"ו לא, אני אלמדך ואמסור לך עשרה כללים בתורת הח"ח, און דורך זיי וועסטו קענען אריינשיינען אין יערן מענטשן בשורשו ביז אדם הראשון.

גם אספר לך עובדא דהוה, שהרה"ק מלובלין ז"ע נולד לו בן מזו"ש, והרה"ק המגיד מקאזניץ ז"ע נתכבד בסנדקאות. ויהי בעת הסעודת בריית כאשר שתי הרה"ק המגיד מקאזניץ זצ"ל י"ש ונתן ברכת לחיים להרה"ק מלובלין זצ"ל, ברכו ואמר לו, "איר זאלט ווערן אן אלמער איד, נישט ווייניגער פון מיר, אבער מיט מער תורה, מיט מער חכמה, און מיט מער ידאת שמים".

ובכרבה זו גם אני מבכרך, שתזכה לאריכות ימים ושנים, אבער מיט מער תורה, מיט מער חכמה, און מיט מער ידאת שמים פון מיר". ובאותו מעמד לימדו מרן מצאנז זצ"ל העשרה כללים בתורת הקבלה.

וסיים כ"ק אדמו"ר הראשון זצ"ל ואמר, שהוא מקווה ומצפה שיקיים בו ברכת זקנו הק' מרן מצאנז זצ"ל ויתרפא ממחלתו.

(תורתו נמנה להאבדך היקר ר' יצחק קאבלאך שיחי' שהמציאו לידיו)

גדולות, דרך אביה כ"ק אדמו"ר מצאנז זצ"ל, ושאלה את בעלה הק', "וואו האסטו גענומען א הונדערטער" השיב אב"ה הרה"ק רבי מאטלי מהארנאטטייפל זצ"ל בתום לב, "מיכלי בארדיטשובער איז דא געווען, האב איך אים צוגעזאגט א בן זכר, האט ער מיד געגעבן א חלק הונדערט רובל".

צחקת הרבנית ע"ה ואמרה, "וואס? מיכלי בארדיטשובער האסטו צוגעזאגט א בן זכר? וואס טוט זי? מיט'ן ערשטן ווייב האט ער געוואוינט אפער פינף יאר, יעצט מיט'ן צווייטן ווייב האט ער שוין זעקס יאר, און ער האט נישט קיין קינדער, און גייסט דו ביי אים נעמען געלט פאר א בן זכר? אמר לה אב"ה הרה"ק רבי מאטלי מהארנאטטייפל זצ"ל, "אפנים, ווייל דו לאכסט וועט ער קיין ברית נישט מאכן מ'וועלמיר ועו".

ובעושה"ה חזר כמה חדשים חזר ר' מיכלי מבארדיטשוב להארנאטטייפל, ובפיו בשורה טובה, ומסר לאב"ה הרה"ק רבי מאטלי מהארנאטטייפל זצ"ל שתי מאות רובל"ה הותרים. ולתקופת הימים נולד לו בן זכר, והנכסיו לבריות של אברהם אבינו ע"ה. וכל העובדא כולו פלא, ומה גם שצפה וראה ואמר ברוח הקודש "צי ער וועט האבן קינדער ווייס איך ניש", אבל כל זה לבסוף פעל עבורי וישועה, וכן שריפא את האשה האומללה, ופעל ישועה עבור שניהם גם יחד.

שלא שינו לשונם

סיפרו הרב שמחה פנחס שטיינמאן שליט"א ממשב"ק, וניסו הרה"ח ר' אברהם גאלדבערג שיחי' מטארנאטא, ששמעו כמה פעמים מפי כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק מרד"ש זצוק"ל, ובתוספת פרטים מה ששמעו מפי אברהם הרה"ח ר' שלמה'לי גאלדבערג ע"ה, שהאופן שנתקרב לרבינו הקדושת ציון זצ"ל הכי היה.

בחודש תשרי שנת תרע"ה לפ"ק כאשר התלקחה מלחמת עולם הראשונה כידוע ברח רבינו הקדושת ציון זצ"ל מבאבוב לצאנז, ושהה שם משך ירח האיתנים. ר' שלמה ע"ה שהיה יליד צאנז, בהיותו ילד בן ז' שנים, הסתופף בצלו הק' שמיני עצרת ושמות תורה בעת הדקפות, למרות שאביו ר' אברהם הי"ד לא היה נמנה על עדת חסדי באבוב. ומאז כבר נתעורר בקרבו רצון להתקרב לרבינו הקדושת ציון זצ"ל.

כאשר נעשה ר' שלמה'לי ע"ה בן י"ג ונכנס לעול התורה והמנוחות (בעד בשנת תרפ"א לפ"ק), שלחו אביו ללמוד השטייב"ל בבאבוב בצאנז. והנה באותה תקופה אחר מלחמת עולם הראשונה כידוע ירדה מצב היהדות בגאליציע עשרה מעלות אחרונות ל"ע, והיה ברחוב בין אנשי הרמון היתה נהר דרך החסידות וגם הענין שבתוירים יתנהו בחסידות.

ויהי ביום מן הימים בהיותו בבית המדרש דבר אחד מאנשי הרמון בנות הרה"ג ר' קלמן בארנפריינד ז"ל הי"ד שהיה לומד עם בחורי אנ"ש בהשטייב"ל, על שהוא מגביר פעלים לחסידות. אחד מהבחורים כאשר שמע מה שאמר הלה, נתן מנה אחת אפים וספרו על פניו באומרו, "זאלסט דרך ארץ האבן פאר א תלמיד חכם!"

ר' שלמה'לי ע"ה היה נוכח שם, ובראותו את אשר אירע, נדלק בלבו חשק לנסוע להסתופף בצל רבינו הקדושת ציון זצ"ל, אשר טרם נסע אליו. אך דע שאביו ר' אברהם הי"ד שלא נמנה על עדת חסדי באבוב לא יסכים לך, ולא יתן לו מעות להוצאות הנסיעה מצאנז לבאבוב.

לכן טיכם עצה, שהוריד מאחד ממנועליו השוליים מאחורי המנועל [שהיה נקרא קלעצער"ך (העלם בלע"ז)], ורוב בני אדם לא היה להם זאת על מנועלים מרוב עניות ל"ע, אבל אביו התפרנס בהרחבה, לכן תיקן לו שוליים אלו על מנועליו, ואמר לאביו אמתלא שנאמר כמנן, ונתן לו מעות לקנות שוליים חדש.

ומכר ר' שלמה ע"ה שתי השוליים שהיו תחת ידו, ובאופן זה היה כידו מעות בשווייה של שלשה שוליים, והה ספיק להוצאות הדרך. ונסע לבאבוב בלי ידיעת הוריו, ונשאר בבאבוב בצל רבינו הקדושת ציון זצ"ל משך זמן מה.

ולבר מזה לא הלך ר' שלמה ע"ה ללמוד לימודי חול בבית ספר, ובכללותו היה חסיד נלהב, וכל התלוצכותו היה בדרך החסידות באדיקות. כל דרכו לא הוטב בעיני הוריו, ונסעה אמו לבאבוב, ונכנסה לרבינו הקדושת ציון זצ"ל והתאוננה על שנסע מביתו בלי ידיעת הוריו ונשאר בבאבוב זמן מרובה וכ'. השיב רבינו הקדושת ציון זצ"ל, "וכי מה אעשה, בחור בא אלי ורוצה ללמוד תורה, האם אני לו שילך מכאן?"

חגרה אמו עוז ואמרה לרבינו הקדושת ציון זצ"ל, "איני אשה פשוטה, הנני נכרת בערל דייטש". הרה"ח ר' בערל דייטש (קליין) ז"ל מקור מוצאו היה ממדינת אונגאר, והיה מלוכס במלכובשים קצרים כדרך אנשי אונגאר, ואף עסק במסחר עם אנשי אונגאר, לכן כינתו בשם "דייטש". אמנם ברבות הימים נעשה מגדולי החסידים המרוממים אצל מרן רביה"ק מצאנז ז"ע [ונסמן סמוך וראה לציון הק' של מרן מצאנז זצ"ל] ובנו הרה"ח ר' יחזקאל קליין ע"ה הסתופף בצל מרן מצאנז זצ"ל ועוד זכה לראות את הרה"ק הרבי ר' הירש מריימנב"ו ז"ע [רבינו מרד"ש זצ"ל אף אמר שגור הכר ר' יחזקאל ע"ה בהיותו און וייש]. ונתכוננה אמו שרבינו הקדושת ציון זצ"ל ימה אונז לשמוע דבריה, בהיותה נכרת ר' בערל דייטש שהיה מגדולי חסדי צאנז.

השיב רבינו הקדושת ציון זצ"ל ואמר, "אי דו ביסט בערל דייטש'ס אייניקל, נו וואס ווילסטו פון מיר? דיין זיידע (י בערל) דיצט אויבן אין הימל און פארפירט אז דיין אייניקל זאל נישט לערנען קיין פויליש'ן או ארויס אויפ'ן בית החרים און קלאפ אויף ייין ציון. וואס בין איך שולדיג?"

[ומענין לענין באותו ענין סיפר הרב שמחה פנחס הנ"ל, ששמעו מפי חמו ר' שלמה הנ"ל, שזכה להסתופף בצל רבינו הקדושת ציון זצ"ל י"ח סדרים בלילי פסח, הדיוע תשעה שנים [ח' שנים בבאבוב, ושנה אחרונה בלעמבערג כדלחלק]. ולא היה בבית אביו על חג הפסח, מפני נדול אדוקותו לרבינו הקדושת ציון זצ"ל ולדרכי החסידות. בימי זמן המלחמה אין זכה להיות מנעין העשרה שהתפללו בקביעות עם רבינו הקדושת ציון זצ"ל באותו בערל לעמבערג ז"ה, כאשר הסביר עצמו ולא הנה לחסידים להכנס אליו מחמת פחד הרשעים ימ"ש].

עניני פתקא דרהמי [א]

לרגל ימי הרהמים והרצון -

הנהגה דרבה

סיפר אחד מאנשי שלומנו שיחי' שבימי בחרותו נגש לרבינו מוה"ר שניידל ב"ק מרן אדמו"ר ע"ה פתקא בבית המדרש, והיה ניכר על פניו ה'ק' דלא נוחא ליה הדבר. אבל הוא לא השכיל לדעת מעם הדבר, ושאל את יב"ח"ט ב"ק מרן אדמו"ר ע"ה שליט"א [שהיה הר"ם שלו במחיצתו] מה עשה שלא כהוגן שרבינו מוה"ר שניידל הביע אי שביעת רצון.

השיב לו ב"ק מרן רבינו שליט"א, שפעם נסע עם רבינו מוה"ר שניידל למחזקים, ובהיותו ברלופמפעל"ד נגש אחד מהחסידים לרבינו מוה"ר שניידל עם פתקא, ואחר שקרא את הפתקא והאיש הלך משם אמר רבינו מוה"ר שניידל לנכדו חביבו רבינו שליט"א שאצל אביו ב"ק מרן אדמו"ר הגה"ק הקדושת ציון וצוק"ל הי"ד לא היה קורה כואה, כי החסידים ידעו שכניסה לצדיק עם פתקא הוא דבר נשגב וקדוש וצריך הכנה דרבה מראש, ואינו דבר של מה בכך.

(מפי בעל העובדא שיחי')

יבחר אלקים חדשים

סיפר הרה"ג בנש"ק ר' בן ציון דוב הלברשטאם שליט"א ר"מ ביישיבה קמנה, ששמע מאחד מהחסידים, שפעם בהיותו במאנהעמען פגש איש יהודי מעבר לים, והלה ביקשו אם יכול להסיעו לבארא פארק, ושפך שיה לכו שבתו נחלתה ובה לארה"ב לדרוש ברופאים אך לא מצאו לה מזור ותרופה. הציע לו אותו חסיד שיבוא עמו ויכנס אל הקודש פנימה לרבינו מוה"ר שניידל לקבל ברכת קדשו. וכן עשו, ורבינו מוה"ר שניידל

האציל את ברכת קדשו, ובתוך הדברים אמר, שהש"ת יברא רפואות חדשות, והרופאים ימצאו תרופה חדשה, והיפלא מו"ד דבר.

ורמזו רבינו מוה"ר שניידל לאותו חסיד שישאר שם, וכאשר יצא האיש מחדרו המיוחד, אמר לו רבינו מוה"ר שניידל, "אספר לך את אשר אירע, כאשר עיינתי בהפתקא, ובו היה כתוב שם בתו ח"ה רחל ב"ת י'טא, וראיתי שהראש תיבות הם חר"ב, ועלה מורא על ראשי שאין המצב כפי מוב רח"ל."

אבל היה לי סיעתא דשמיא, ונצנץ ברעיוני, שעל הפסוק (שופטים ה) יבחר אלקים חדשים וגו', כתב הרלב"ג, "אפשר לפרש כי הש"ת בחר בדברים חדשים להשלים זה הנס" [רבינו מוה"ר שניידל צוה להוציא נ"ד שופטים מארון הספרים, והראה לו הדברים בפנים], ואמרתי בלבי שמרומנו בזה, יבחר אלקים חדשים, שהקב"ה יברא רפואות חדשות, ובהו יתרפא בתו. ואם כן אפשר להפך האותיות חר"ב לאותיות יב"ח, ויש לומר שח"ה רחל ב"ת י'טא היא ראשי תיבות יב"ח"ד. והוטב על לבי, והאצילי לו ברכה שהרופאים ימצאו רפואות חדשות."

[וציוני הא דמתאמרא בפי זקני החסידים, שרבינו מוה"ר שניידל הפליט פעם מפיו ה'ק, שאע"פ שאצל חסידים דקדוקי שלא ללמוד נ"ך, מפני שהמשכילים היו גולים ללמוד נ"ך, ולהביא משם ראיות לדעותיהם הכוללות, עם כל זה בימי נעוריו בכל פעם שנכר בגמרא פסוק מנ"ך היה לומר כל הקאפיטל, ובאופן זה במשך הזמן קנה בקיאות בנ"ך].

לחפך דין לרחמים

סיפר הרה"ח ר' יעקב יצחק לעווירטא שיחי', שפעם בשנת תש"ס לפ"ק ביקשו ממנו שיבוא

לכית רבינו מוה"ר שניידל לחקן בביתו נאווה קודש איזה דבר שהיה צריך תיקון. רבינו מוה"ר שניידל היה אז חולה והוא מחולל מפשעיו ל"ע, ולא תמיד היה עת רצון להכנס אל הקודש פנימה. כאשר גמר לחקן הדבר שהיה נגדו לחקן, אמר לו המשב"ק שרחבין שאו שריו רבינו מוה"ר שניידל במצב טוב, ואפשר לו להכנס אל הקודש פנימה עם פתקא. וכן עשה, ונכנס עם פתקא, וצריך להפתקא כל המעות שהיו בכיסו באותה שעה.

לפליאתו לא קרא רבינו מוה"ר שניידל תיכף את הפתקא, אלא ספר זמנה את סכום המעות, שלא כדרכו בקדש, ועלה שהיה סכום ע"א דאללע"ר, ואמר רבינו מוה"ר שניידל להמשב"ק שיוסף ר' יעקב יצחק שיחי' עוד דאללע"ר, בכדי שהיה סכום ע"ב דאללע"ר כמספר חס"ה.

ולא היה בידו עוד מעות, לכן לזה מהמשב"ק, והוסיף עוד דאללע"ר. והאציל רבינו מוה"ר שניידל ברכת קדשו "ס'זאל זיון חס"ד ורחמים". והיה להפליא היאך שאע"פ שנחלש ל"ע, עם כל זה היה דעתו נתון להמשיך חסד ורחמים, ולהפך דין לרחמים.

(מפי בעל העובדא ר' יעקב יצחק שיחי')

עטרת פ"ז

סיפר אחד מאנשי שלומנו שיחי' שפעם בימי בחרותו כשנכנס אל הקודש פנימה לרבינו מוה"ר שניידל עם פתקא ופרדיו, נתן דאללע"ר אחד בהקופה שהיה על השלחן בחדרו המיוחד. נענה רבינו מוה"ר שניידל ואמר, "הידעת מה שעשית, הלא הפכת מדת הדין למדת הרחמים". והראה לו רבינו מוה"ר שניידל שראשי תיבות של שמו עולים בגימטריא פ"ו (למשל: פ"חם ב"ן ביהודה) כמספר הגימטריא של השם אלקים שכידוע מרמז על מדת

את הלבוש הקדוש לנשמת אביהם, וכמו שמצינו (ויהי ח"ב רע"ג) ברא מוכה אבא. והיו כל הענין שהבינו אומרים קדיש אחר פטירת אביהם (ש"ע סי' ענ"ו סעי' ו' בהגדה, אור רועה הגדול ח"ב סי' ג', ועוד), כדי להעלות נשמת אביהם, ולעשות תיקון להנשמה בשמי מרומים, בבחינת ברא מוכה אבא.

עניני מנהגים ומסורה [א]

שלא שינו את לבושם

סיפר הרה"ח ר' אברהם גאלדיבערג שיחי' מטאראנא, שזכה לעשות את השבת יחד עם רבינו שניידל בעיר בודאפעסט יע"א, שבת קודש פרשת פנחס שנת תשל"ה לפ"ק, אחר נסיעה הגדולה של ב"ק מרן אדמו"ר הגה"ק מוה"ר שניידל לפולין [הציבור נסעו בחורה כבר ביום ה', ורבינו מוה"ר שניידל שבת את שבתו עם מתי מעט בעיר אומאמערדאם יע"א (ראה עוד בהגלות בלש"ק פ"ט חקת בלק התעלש), ורבינו שניידל נסע לבודאפעסט, וביום א' נסע משם לעיר דענעש יע"א מקום מנוחת צדיקי בית דענעש. באותה שבת גם היו נוכחים הרבנית ע"ה, ואחיו הרה"ח ר' חיים ברוך גאלדיבערג ע"ה].

באותן השנים עדיין שלטו הקאמוניסטים במדינת פולין, לכן ביקשו מרבינו שניידל שלא ילך ברחוב בהיותו מלוכש בשמיימ"ל. רבינו שניידל הסכים להביאם באומרו, "מ'נעפניגט זיך דא אין דער פרעמער, און מ'בעקט מיך, דארף איך זיך צושטעלן. אבער אויב ב'וואלט מיך אהערנעצויגן וואלט איך נישט משנה געווען קיין כי הוא זה! אפילו נישט דער שפענצער!"

הדין, ועל ידי שהניח דאללע"ר אחד בקופת הצדקה הוסיף עוד אחד ומפ"ו נעשה פ"ו ונמתק מרת הדין. (מכתבי ידידנו הרה"ח ר' יהושע אשר וויסבולס שליט"א אדמו"ר ע"ה סערצין)

עניני לילמוד התורה [ה]

צרכי עמך ישראל מרובים

סיפר ב"ק מרן אדמו"ר ע"ה שליט"א, שכידוע קודם המלחמה שימש רבינו מוה"ר שניידל ככמרא דאתרא בעיר באבוב וראש הישיבה, ואף אחר המלחמה בתקופה הראשונה בארה"ב עסק רבינו מוה"ר שניידל עם הציבור בתורה והיה בוחן את התלמידים. וסיפר ב"ק מרן רבינו שליט"א, שזוכר שפעם לפני הרבה שנים בהיותו אברך בבולל, פעם שח רבינו מוה"ר שניידל לפניהם, והתאונן על שנמנע ממנו להמשיך בהרבצת התורה, בהיותו עמוס במטרות המוסדות הק' ועול הציבור.

והזכיר אז רבינו מוה"ר שניידל מה שכותב הרה"ק מלובלין ז"ע בהסכמתו על ספר צאן קדשים (דפוס לעמבערג קע"א לפ"ק), וזלה"ק, "נהירנא בר הוינא מליא היה לי תשובה לעשות ספר פירוש על סדר קדשים וכו', ואחר כך כשכא לי הרבה מרחא דצבורא צרכי בני ישראל המרובים, הן לעיין והן לתפלות ובקשות, ואני הייתי מתיירא לדחות אותם, כיון שהש"ת עזר לי לפעול טובות ישראל, גם אני נעשית מרוד מאוד לא מבעיא לעשות פירוש, אפילו לימוד בעלמא היה קשה לי מפני שלא היה לי פנאי לעיין", עי"ש.

ואמר רבינו מוה"ר שניידל שכאמת היה רוצה להמשיך בהרבצת התורה, אך באין ברירה נמנע ממנו, כי מוטל עליו הקמת המוסדות הק' ועול הציבור. [הביע ב"ק מרן רבינו שליט"א, שזה היה מסירות נפש גדולה לצורך הקמת עולם התורה והחסידות ולהחזיר עטרה ליושנה].

עניני שלום [א]

ולא יהיה כקרח ועדתו

אחד ממנהגי כתב עת שהיתה כרוכה במחלוקת גדולה בקהלה אחת, רצה לפתוח חנות חדשה, ואותה נפשו לקבל ברכה מרבינו שניידל ברכת העסק לרגל פתיחת חנות החדשה. והלה היה לו קשר עם אחד מעבדי רבינו שניידל, והוא התקשר עם המשב"ק הרה"ג ר' ברוך חנה גרינפעלד שליט"א ר"מ דקהלתנו הק' בלאנדאן, שיכניס את האיש לרבינו שניידל לקבל ברכה.

אבל כאשר נכנסו אל הקודש פנימה, מיהן רבינו שניידל לברכו. והפציר הרה"ג ר' ברוך חנה שליט"א כמה פעמים, אבל רבינו שניידל עמד על משמרתו ומיהן לברכו. וניסה הרה"ג ר' ברוך חנה שליט"א להפציר שוב באומרו, "פלוני [הזכיר שמו של נכד רבינו שניידל] האט אים געשיקט אז דער רבי זאל אים אנויגנשן". אבל רבינו שניידל השיב, "אז פלוני וויל זאל פלוני אים אנויגנשן".

רבינו שניידל לא הכיר כלל את האיש מקודם לכן, ולפלא פתאום נחלתו רבינו שניידל ואמר, "מ'שום אן פאליטיק, לשון הרע, מ'אין מצער אידן! מ'אין גוים שפיכות דמים! און איך זאל נאך נעבן א ברבכה?" ונכחו לדעת שזוהי הקדוש גורקא בו, וראה עין בעין את רוע מעשיו של האיש.

הרה"ג ר' ברוך חנה שליט"א רצה להמתק את הענין, ושאל מרבינו שניידל, "אויב דער איד איז זיך מקבל אז ער וועט מער נישט עוסק זיין אין פאליטיק, וועט אים דער רבי אנויגנשען?" אבל רבינו שניידל עמד בשלו והשיב, "קודם זאל ער אהיימניין, ער זאל זיך מקבל זיין. נאכדעם וועט מען זעהן".

עניני תשובה [ב]

נשמה שנתת בי טהורה היא

רבינו שניידל מסר פעם דברים נפלאים מהרה"ק משינאנאוו ז"ע (ספה"ק דברי יחזקאל פ' ותי ד"ה ורא), ותוכן דבריו ה'ק, שאפילו אם האדם חטא ופגם רח"ל, עם כל זה אם חפנם אינו מגיע עד מקורו ושורשו בהקדושה, אז עדיין יכול לחקן את חפנם.

וזה מרומנו בהפסוק (בראשית מג, ו) בסודם אל תבוא נפשי בקהלם אל תחד כבודי, ופי' רש"י, אל תחד כבודי, שם אל יתיחד עמהם שמו, שנאמר (מגיד ט, א), בן קרח בן יצהר בן קהת בן לוי, ולא נאמר בן יעקב. והנה ידוע שיעקב אבינו ע"ה צורתו חקוקה בכסא הכבוד, והאבות הן הן המרכבה. והיו שהתפלל יעקב אבינו, בסודם אל תבוא נפשי בקהלם אל תחד כבודי, שלא יגיע פגם מחלוקת קרח עד השורש, דהיינו עד יעקב אבינו בכסא הכבוד למעלה, כי כל זמן שהפגם אינו עד שורש הקדושה עדיין אפשר לחקן את חפנם.

מאני מנבדותא

שח רבינו שניידל, שידוע מוזה"ק (ח"ב ע"ג), שכאשר האדם נולד ונשמתו יורד לעולם השפל הזה, נותנים לו לבוש קדוש להלביש ולכנסות את הנשמה הקדושה, והגוף מתקדש בקדושה של מעלה. כי הנשמה הקדושה מתחת כסא הכבוד חצובה, ונהנית מזוי השכינה, ומפחדת מאוד לירד לעולם השפל הזה, לכן נותנים להנשמה את הלבוש, שזה יהא לשמורה.

סיפורי דברים

מהאנטיסטיפל ז"ע

דבריהם הולדת קדישא כ"ב אלול -

ותפקיד בורע של קיימא לכל חשורי בני

וקינתי הרבנית הצדיקת ע"ה א"ח אא"ו הר"ק רבי שלום אליעזר מראצפערט זצוק"ל הי"ד היתה בתו של אא"ו הר"ק רבי מאטלי מהאנטיסטיפל ז"ע, והיתה מלומדת גדולה, ושימשה את אביה הק' הרבה שנים, וידעה הרבה ענינים ועובדות מתלמידי בעל שם הק' ז"ע, והיתה רגילה לבוא לשמחות נישואין צאצאי ב"ק מן אאמו"ר הגה"ק זצוק"ל הי"ד, והיתה רגילה לספר עובדות וסיפורים מצדיקים, ועמדו סביב ושמועו העובדות, והיה אפשר לדמות שזומעים צדיק קדום מספר עובדות.

ושמעתיה ממנה עובדא דלהלן מאביה אא"ו הר"ק רבי מאטלי מהאנטיסטיפל זצ"ל, אשר אבן התגורר בעיר האנטיסטיפל זצ"ל, והיה רגיל לשחר את פניו מדי יום ביומו והתאבק בעפר רגליו, היה לו בת שהיתה חבירתה של וקינתי ע"ה הנ"ל כבר מימי נעוריה, ובתו היתה הגונה ויראת שמים, וכשהגיעה לפרקה נישאה לבחור מעיר בארדיטשוב יצ"א, ושמו נישא, שהיה צורבא דרבנן ויודע ספר, ואביו היה מחסידי הר"ק רבי דוד"ל מטאלנא ז"ע.

אחר הנישואין השתקע ר' מיכיל מבארדיטשוב בעיר האנטיסטיפל, מוקדם מגורי חמיו. אך זוגתו היתה לה אחר הנישואין הרבה חומרות והידורים, וכל כמה יתור זמן ועבר הוסיפה וגובהה עוד חומרות עד אי שיעור, ולא הביתו מה זה ועל מה זה. בעלה ר' מיכיל מבארדיטשוב עגמה נפשו והצטער הרבה ואמר תהלים בדמעות שליש, ושפך שית לבו אל ד' על מצבו ומר. אך היה ללא הועיל, ותמיד הוסיפה עוד ועוד חומרות, כגון כאשר הכשירה תרגול היתה מפורת מלח הרבה בלי שיעור, עשר פעמים יותר ממה שהיה נדרש על פי עיקר הדין, וכאשר הדיחתה את הבשר מהמלח שפכה קדירות מלאים מים, כי תמיד חששה שמא לא יצאה ידי חובתה, והחמירה לה כמה יותר, גם היתה מרבה בנשילת ידיה כפמיה רבות אין מספר, והורע מצבה מיום אל יום ל"ע.

בעלה ר' מיכיל מבארדיטשוב הצטער הרבה על המצב הקשה, "עידעד זאך מוז דאך האבן א גבול, פרומקייט מוז אויך האבן א גבול, און אז ס'איז צו פיל קען מען א. יצויין לדבריו הק' במכתב (לקוט פלא יוצן מכתב ג) מעין ענין זה, והלה"ק בתוך הדברים, "ועיקר לחפש לעצמו בחינת שמחה, ואפילו מעניני גשמייות ועניני העולם וכו', וחכר נא הגמרא (תענית כב.) שאמר אליהו הנביא זכור לטוב על הני תרי בחי' שהם בין עולם הבא. ואם כי ש' בזה ענינים גבוהים, אבל גם הגלגל הוא בדרך פשוט הוא אמת, לחפש שמחה אפילו במלתא דבדיחותא (אך לא למלא פיו שחוק). והני מזהירו שיהיה מעורב עם אנשים, ולא להיות בודד, שלא יפול ח"ו לגמרי שחורה. ואם כי גוברים ח"ו המושבות אל יפול לבו, האדם צריך להחמיר מזה שביכולתו וכו'. ואם לפעמים ח"ו [מברכים] מעטות ביותן. גלוי ודוע לפניך שרצוני לעשות ביותן אך מה אעשה שהשאר שבעיה מעכב. הרי הודיעו לנו חז"ל שאין לפול לב האדם מזה. ומי שמבקש שיהיה מחשבתו זכה ונקיה כמו קדושי עלינים אין זה אלא תאוה", עיי"ש.

אבל כיון שאא"ו הר"ק רבי מאטלי מהאנטיסטיפל זצ"ל אמר שימתנו ולא ימהרו להתגרש, המתנו עוד זמן מה. ביתים הורע מצבה עוד ביותר שאת ל"ע, וסיפיה וקינתי ע"ה

אבל כיון שאא"ו הר"ק רבי מאטלי מהאנטיסטיפל זצ"ל אמר שימתנו ולא ימהרו להתגרש, המתנו עוד זמן מה. ביתים הורע מצבה עוד ביותר שאת ל"ע, וסיפיה וקינתי ע"ה

אבל כיון שאא"ו הר"ק רבי מאטלי מהאנטיסטיפל זצ"ל אמר שימתנו ולא ימהרו להתגרש, המתנו עוד זמן מה. ביתים הורע מצבה עוד ביותר שאת ל"ע, וסיפיה וקינתי ע"ה

אבל כיון שאא"ו הר"ק רבי מאטלי מהאנטיסטיפל זצ"ל אמר שימתנו ולא ימהרו להתגרש, המתנו עוד זמן מה. ביתים הורע מצבה עוד ביותר שאת ל"ע, וסיפיה וקינתי ע"ה

אבל כיון שאא"ו הר"ק רבי מאטלי מהאנטיסטיפל זצ"ל אמר שימתנו ולא ימהרו להתגרש, המתנו עוד זמן מה. ביתים הורע מצבה עוד ביותר שאת ל"ע, וסיפיה וקינתי ע"ה

אבל כיון שאא"ו הר"ק רבי מאטלי מהאנטיסטיפל זצ"ל אמר שימתנו ולא ימהרו להתגרש, המתנו עוד זמן מה. ביתים הורע מצבה עוד ביותר שאת ל"ע, וסיפיה וקינתי ע"ה

אבל כיון שאא"ו הר"ק רבי מאטלי מהאנטיסטיפל זצ"ל אמר שימתנו ולא ימהרו להתגרש, המתנו עוד זמן מה. ביתים הורע מצבה עוד ביותר שאת ל"ע, וסיפיה וקינתי ע"ה

נישט אויסהאלטן", ובראותו שהחומרות והחששות הם בלי גבול, והרי לא ניתנה תורה למלאכי השרת, לכן נכנס אל הקודש פנימה לאא"ו הר"ק רבי מאטלי מהאנטיסטיפל זצ"ל בפתקא ופדיון.

אך עדיין לא הועיל, והורע מצבה עוד יותר, עד שבמשך הזמן הפסיקה מלאכול, כי חששה שמא לא הכשירה את הבשר כראוי לצאת ידי חובתה בשלימות, ושמא שכחה איזה פרט, ואף לא רצתה לדבר, כי בכל דיבור חששה שמא זהו אבק לשון הרע, ובכלילה לא היתה יכולה לישון, כי נפשותיה היו סוערות וגוברות, בחוששה שמא עברו איזה נדנד עבירה, וחוששה על כל פרט קטן, עד שלא היתה בגדר אנושי, והיה המצב קשה מנשוא.

והכניסה לאא"ו הר"ק רבי מאטלי מהאנטיסטיפל זצ"ל, ואמר לה, "ואלט וויסן, על פי תורה איז דא אויף יעדער זאך א שיעור, און אלע שיעורים וואס די הייליגע חכמים האבן געמאכט על פי תורה דארף מען מקיים זיין אויז ווי די הייליגע חכמים האבן געמאכט, און כל המוסף גורע. ביסט א ערליך קינא, מ'זאג זיך נישט אויז פירן. דערבארם זיך אויף דיר".

וכבר חלפו ועברו שלשה שנים מעת נשואיהם לא נפקדו בוש"ק, וזה גרם שעגמה נפשם עוד יותר, בחוששה שלא יוולד להם בנים, ונסתגרה בינה לבין עצמה. אביו של ר' מיכיל מבארדיטשוב הגיע פעם להאנטיסטיפל ונדע על את כל אשר נעשה, ושמן דכיון שאינה בביראות הפש יש לו לדרוש לתת גט פטורין.

ובחיותו מחסידי הר"ק רבי דוד"ל מטאלנא זצ"ל, קם ונסע אליו, ונכנס אל הקודש פנימה ושיח לבו, שבנו מיכיל הוא אברך משי נעים הליכות, ועוסק בתורה יומם ולילה, אך חייו אינם חיים, כי זוגתו אינה בביראות הפוש, שאינה אוכלת ואינה מדברת, וכבר עברו שלשה שנים מעת נישואיהם ולא נפקדו בוש"ק, ובכן הדעת נותנת שידרוש בנו לפדו החבילה, והסכים הר"ק רבי דוד"ל מטאלנא זצ"ל לדבריו.

ומסרו את הדברים לאא"ו הר"ק רבי מאטלי מהאנטיסטיפל זצ"ל, אבל השיב, "אנא נמתין עוד קצת, אלי ישלח ד' שיעור מן השמים, אין ראוי למדור לתת גט פטורין. אם תתגרש יגרם הדבר שתצא מדעתה עוד יותר".

שוב נסע ר' מיכיל מבארדיטשוב יחד עם אביו להר"ק רבי דוד"ל מטאלנא זצ"ל [שא"פ שבעיתיים דר בהאנטיסטיפל, אבל מימי נעוריו היה מחסידי טאלנא], וסיפרו לו מעשים בלתי הגונים שעשתה זוגתו, והשיב הר"ק רבי דוד"ל מטאלנא זצ"ל, דכיון שאינה בקו הביראות יש לדרוש לתת גט פטורין.

אבל כיון שאא"ו הר"ק רבי מאטלי מהאנטיסטיפל זצ"ל אמר שימתנו ולא ימהרו להתגרש, המתנו עוד זמן מה. ביתים הורע מצבה עוד ביותר שאת ל"ע, וסיפיה וקינתי ע"ה

אבל כיון שאא"ו הר"ק רבי מאטלי מהאנטיסטיפל זצ"ל אמר שימתנו ולא ימהרו להתגרש, המתנו עוד זמן מה. ביתים הורע מצבה עוד ביותר שאת ל"ע, וסיפיה וקינתי ע"ה

אבל כיון שאא"ו הר"ק רבי מאטלי מהאנטיסטיפל זצ"ל אמר שימתנו ולא ימהרו להתגרש, המתנו עוד זמן מה. ביתים הורע מצבה עוד ביותר שאת ל"ע, וסיפיה וקינתי ע"ה

אבל כיון שאא"ו הר"ק רבי מאטלי מהאנטיסטיפל זצ"ל אמר שימתנו ולא ימהרו להתגרש, המתנו עוד זמן מה. ביתים הורע מצבה עוד ביותר שאת ל"ע, וסיפיה וקינתי ע"ה

אבל כיון שאא"ו הר"ק רבי מאטלי מהאנטיסטיפל זצ"ל אמר שימתנו ולא ימהרו להתגרש, המתנו עוד זמן מה. ביתים הורע מצבה עוד ביותר שאת ל"ע, וסיפיה וקינתי ע"ה

כמה דברים בלתי הגונים שעשתה חבירתה, דברים שקשה להעלותם על השפתים. אמנם סיפיה שפעם באישון לילה שפכה האשה שמן (סאפ'ס) על גבי הקרקע [שבימי קדם עדיין לא המציאו לעקטט"ר, והיו מאירים בלילה בעששית של שמן (סאפ'ס לאמ"ס)], והדליקה את השמן, ורצתה לשרוף עצמה ולאבר עצמה לדעת רח"ל, ואף אחד לא ידע מזה, ובדרך נס ניצלה.

כאשר נודע הדבר, אבר אביו הסבלנות, ונסע עם בנו ר' מיכיל מבארדיטשוב לרבו הר"ק רבי דוד"ל מטאלנא זצ"ל, וגללו את הפרשה המכאיבה ובכו מאין הפגות. והשיב הר"ק רבי דוד"ל מטאלנא זצ"ל דכיון שכבר רצתה לאבר עצמה לדעת, בלי ספק יש לדרוש גט פטורין.

וחזרו להאנטיסטיפל ודרשו שיתגרשו, ועברה עוד שנה וכבר היה ארבעה שנים מעת נישואיהם. ועדיין לא נפקדו בוש"ק, ושמן אביו, "הרי בני מיכיל צריך להעמיד תולדות, וכל עין יפה רואה שזוגתו אינה בקו הביראות".

אך אא"ו הר"ק רבי מאטלי מהאנטיסטיפל זצ"ל עמד בשלו באומרו, "ס'איז נעבעך א דחמנות אז מ'גט זיך". ופעם אחת אף אמר, "זי וועט זיכער האבן קינדער. צי מיכיל וועט האבן קינדער וויים איך ניש".

אך אביו ובנו ר' מיכיל מבארדיטשוב היו אצים שיתגרשו, ונענה אא"ו הר"ק רבי מאטלי מהאנטיסטיפל זצ"ל ואמר לאבי הנערה, "הער, אביז זיי וויילן א גט, ואלטסט ניש אויפיהאלטן. יענער טענה'ט אז זי איז נעבעך ניש קיין מענטש, זי איז ניש ענוותן, האבן זיי דאך א טענה על פי תורה. און איך וויל ניש מ'זאל זיך קריגן". וכך הוה, שנתן לה גט פטורין ונתפרדה החבילה ל"ע.

האשה המשיכה להיות חולנית בביראות נפש ל"ע. פעם בראש חודש פנה אא"ו הר"ק רבי מאטלי מהאנטיסטיפל זצ"ל ואמר לבתו היא וקינתי ע"ה, "שרה'ניו [שמה המלא היתה שרה מרים, אבל כיון אותה שרה'ניו], היום נעדיך סעודת ראש חודש, תביא לכאן את חבירתך, ותשב את חדרה השני סמוך לבית המדרש, ותחזק את רוחה ותשגיח שתשמע האץ שזאמרים "ברכי נפשי". וכאשר יגישו לפני הלפתן (פלויען צימער'ס), אשלה שיריים עבודה, ותשגיח שתאכל משיירי השזיפים".

וסיפיה לאביו אא"ו הר"ק רבי מאטלי מהאנטיסטיפל זצ"ל אודות מצבה הקשה של חבירתה, ואמר אא"ו הר"ק רבי מאטלי מהאנטיסטיפל זצ"ל "תתאמן לחזק את רוחה, ותנכס אתה בדברים, הלא היא חבירתך".

וסיפיה לי וקינתי ע"ה, "איך בין געווען יונג, איך געהאט א לשון מדרבת, איך האב געטויגט א שטיין צו אפערעדן". וכיון שאא"ו הר"ק רבי מאטלי מהאנטיסטיפל זצ"ל צוה אותה להביא את חבירתה לסעודת ראש חודש, הלכה לקרוא לה, אך לא רצתה לכא, כי לא היתה שופי בדעתה ל"ע.

וסיפיה לי וקינתי ע"ה, "איך בין געווען יונג, איך געהאט א לשון מדרבת, איך האב געטויגט א שטיין צו אפערעדן". וכיון שאא"ו הר"ק רבי מאטלי מהאנטיסטיפל זצ"ל צוה אותה להביא את חבירתה לסעודת ראש חודש, הלכה לקרוא לה, אך לא רצתה לכא, כי לא היתה שופי בדעתה ל"ע.

וסיפיה לי וקינתי ע"ה, "איך בין געווען יונג, איך געהאט א לשון מדרבת, איך האב געטויגט א שטיין צו אפערעדן". וכיון שאא"ו הר"ק רבי מאטלי מהאנטיסטיפל זצ"ל צוה אותה להביא את חבירתה לסעודת ראש חודש, הלכה לקרוא לה, אך לא רצתה לכא, כי לא היתה שופי בדעתה ל"ע.

וסיפיה לי וקינתי ע"ה, "איך בין געווען יונג, איך געהאט א לשון מדרבת, איך האב געטויגט א שטיין צו אפערעדן". וכיון שאא"ו הר"ק רבי מאטלי מהאנטיסטיפל זצ"ל צוה אותה להביא את חבירתה לסעודת ראש חודש, הלכה לקרוא לה, אך לא רצתה לכא, כי לא היתה שופי בדעתה ל"ע.

וסיפיה לי וקינתי ע"ה, "איך בין געווען יונג, איך געהאט א לשון מדרבת, איך האב געטויגט א שטיין צו אפערעדן". וכיון שאא"ו הר"ק רבי מאטלי מהאנטיסטיפל זצ"ל צוה אותה להביא את חבירתה לסעודת ראש חודש, הלכה לקרוא לה, אך לא רצתה לכא, כי לא היתה שופי בדעתה ל"ע.

ועמדה אצלה שעה ארוכה ודיברה על לבם שתסכים לבוא לעריכת שלחן הטוהר של אא"ו הר"ק רבי מאטלי מהאנטיסטיפל זצ"ל, ואמר לה, "ואלט וויסן, היינט וועסטו געהאלפן ווערן, אז דער מאטע האט געהייסן". ואף עמדו שם אביה ואמה ודברו על לבם שתלך אתה, אך התעקשה ולא רצתה ללכת.

ורוב ימיה ישבה מעוטפת בכגד גדולה (שאה"ה), ורק אחר הפצרות רבות הסכימה ללבוש מלבוש כדרך כל הארץ, כולי האי ואולי, ולבסוף נעתרה לבקשתה והסכימה ללכת אתה לעריכת שלחן הטוהר. וזה בפני עצמו היה ישועה גדולה, כי קודם לכן כמעט לא יצתה מביתה, והיתה סגורה בינה לבין עצמה במרה שחורה.

באמצע עריכת השלחן שלא אא"ו הר"ק רבי מאטלי מהאנטיסטיפל זצ"ל קערה שיריים מהלפתן (פלויען צימער'ס) לחדר השני ששם ישבה וקינתי ע"ה עם חבירתה, קערה עם כמה שזיפים, שיריים מסועדת ראש חודש. וקינתי ע"ה הגישה אליה השיריים, אך היא מיאנה בכל עוז לטעום מהשיריים.

אמרה לה וקינתי ע"ה, "וואס שאדט עס דיר די פלוים, וואס קען דא זיין שלעכט? איין פלוים, עס עס אויף". אך חבירתה התעקשה ולא רצתה לטעום, ובכלמה פיה בעקשנות, ואף לא רצתה לדבר אודות זה. והיתה מעשה בעל דבר, ומעשה שטן הצליח לשלוט עליה כל כך הרבה ל"ע.

נכנסה וקינתי ע"ה בדברים ודברה על לבם, "ידו ביסט מיינס אזא געטרייע חב'ר'טע, און אז איך בעט דיר, איעמאל האמ'יר זיך אזוי ליב געהאט, איך בעט דיר, טו מיר א טובה פארוואס א שטיקל פלוים". אך חבירתה התעקשה לא רצתה בשום אופן לטעום מהשיריים.

וסיפיה וקינתי ע"ה עצה ולקחה עם הכף חתיכה משזיף, ופתחה את שפתיה בכח, ובעל כרחיה דחקה את השיריים לתוך פיה. אך חבירתה קרצה וסתמה את שניה, ולא הניחה להשיריים להכנס לפיה, וניסתה וקינתי ע"ה לדחוק השיריים דרך שניה בעל כרחיה.

אמנם כיון שכבר נכנס קצת שיריים דרך שפתיה, הרגישה קצת את הטעם.

ושוב אמר לה וקינתי ע"ה, "וואס איז די פלוים שלעכט? וואס וועט דיר שאדט? שיריים פון א צדיק, וואס וועט דיר שאדן אז דו וועסט עפענען דאס מויל און דו וועסט עסן? והפצירה בה וקינתי ע"ה וניסתה שוב להכניס השיריים בעל כרחיה, עד שהצליחה, ואכן טעמה חבירתה קצת מהשיריים, והוסיפה וקינתי ע"ה ואמרה, "טו, די פלויען ווענען זייער גוט, עס עס".

ואכן פעלה אצלה, וכיון שכבר היה בפיה חתיכה קטנה משיריים, טעמה עוד חתיכה מהשיריים, ואמר לה וקינתי ע"ה, "ועה'סט האסט צו נישט גע'סמ'ט מ'י די פלוים, ס'איז דיר גארנישט געשען, עס שוין נאך". ונכנסו דבריה ללבה, ואכלה שזיף שלימה מהשיריים, וקינתי ע"ה ששה ושמוה כעל

ואכן פעלה אצלה, וכיון שכבר היה בפיה חתיכה קטנה משיריים, טעמה עוד חתיכה מהשיריים, ואמר לה וקינתי ע"ה, "ועה'סט האסט צו נישט גע'סמ'ט מ'י די פלוים, ס'איז דיר גארנישט געשען, עס שוין נאך". ונכנסו דבריה ללבה, ואכלה שזיף שלימה מהשיריים, וקינתי ע"ה ששה ושמוה כעל

ואכן פעלה אצלה, וכיון שכבר היה בפיה חתיכה קטנה משיריים, טעמה עוד חתיכה מהשיריים, ואמר לה וקינתי ע"ה, "ועה'סט האסט צו נישט גע'סמ'ט מ'י די פלוים, ס'איז דיר גארנישט געשען, עס שוין נאך". ונכנסו דבריה ללבה, ואכלה שזיף שלימה מהשיריים, וקינתי ע"ה ששה ושמוה כעל

ואכן פעלה אצלה, וכיון שכבר היה בפיה חתיכה קטנה משיריים, טעמה עוד חתיכה מהשיריים, ואמר לה וקינתי ע"ה, "ועה'סט האסט צו נישט גע'סמ'ט מ'י די פלוים, ס'איז דיר גארנישט געשען, עס שוין נאך". ונכנסו דבריה ללבה, ואכלה שזיף שלימה מהשיריים, וקינתי ע"ה ששה ושמוה כעל

ואכן פעלה אצלה, וכיון שכבר היה בפיה חתיכה קטנה משיריים, טעמה עוד חתיכה מהשיריים, ואמר לה וקינתי ע"ה, "ועה'סט האסט צו נישט גע'סמ'ט מ'י די פלוים, ס'איז דיר גארנישט געשען, עס שוין נאך". ונכנסו דבריה ללבה, ואכלה שזיף שלימה מהשיריים, וקינתי ע"ה ששה ושמוה כעל

כל הון, ופעלה אצלה שתאכל עוד כמה שזיפים מהשיריים.

ושיירי מאכלו של אא"ו הר"ק רבי מאטלי מהאנטיסטיפל זצ"ל עשו פעולה לטובה, ונשתנה מצבה והרגישה בטוב. ואמרה לוקינתי ע"ה, "זעה נאר איך בין גאר אן אנדערע מענטש, ס'האט זיך מיר נישט גענוגט צו יעדן קיין ווארט. איך האב געגעסן שיריים פון א צדיק, כ'פיל נאר אנדערש".

וקינתי ע"ה חזרה עמה לביתה, ולא רצתה להפריד מאתה, דכיון שראתה שנשתנה המול והתחילה לדבר, רצתה לחשוף את ההודמנות. ודבריה על לבם, והלכה אתה לחנותה של חייטה לקנות עבודה מלבוש חדש. ואחר כמה ימים התחילה ללבוש מלבושים כדרך כל הארץ, ושבת קודש באתה להתפלל בבית מדרשו של אא"ו הר"ק רבי מאטלי מהאנטיסטיפל זצ"ל. ונהפכה לאשה אחרת, וחזרה להיות כאחד האדם.

ונעשה לשיחה בפי הבריות שהפסיקה מכל התחומות והחוששות, ונרפאה כליל וחזרה לאיתנה כאחד האדם, וזאז בעליל שנתרפאה בכוח של אותו זמן אא"ו הר"ק רבי מאטלי מהאנטיסטיפל זצ"ל, והיו לפלא. ואמנם היתה גרושה, ודבריה בה נכבדות אברך מתנהג בחסידות, ובאו לשאול את פי אא"ו הר"ק רבי מאטלי מהאנטיסטיפל זצ"ל אם תוליד האשה בנים, והשיב, "וואס נישט, זי וועט האבן קינדער". ואכן בא השידוך ליד גמו, ונכנסו בברית הנישואין, ואא"ו הר"ק רבי מאטלי מהאנטיסטיפל זצ"ל האציל להם ברכת קדשו. ואמנם נפקדה בפניו והמליטה ולד, ואחר כך שוב נולד להם עוד ולד.

וזהו בעלה הראשון ר' מיכיל מבארדיטשוב אחר שכלב ממנה כמה שנים ל"ע, אחר שנתגרש, בהיותו אברך תלמיד חכם, מיד דיברו בו נכבדות שידוך טוב ונשא אשה. אך עברו כמה שנים ועדיין לא נפקד בוש"ק גם בווג שני. ובינתיים נסתלק רבו הר"ק רבי דוד"ל מטאלנא זצ"ל לגנוי מרומים בלכת עתמאם, ושטעט שזוגתו מווג ראשון נפקדה בשתי ולדים.

וזכר שאא"ו הר"ק רבי מאטלי מהאנטיסטיפל זצ"ל ביקש ממנו שימתין ולא יתגרש, וגם מה שאמר "זי וועט זיכער האבן קינדער. צי מיכיל וועט האבן קינדער וויים איך ניש", וחשש שמא הטעם שלא נועש בוש"ק בחמת הקפדת אא"ו הר"ק רבי מאטלי מהאנטיסטיפל זצ"ל, מפני שלא ציינת לדבריו הק' והיה אין וממהר להתגרש.

וחלפה ועברה עוד שנה ועדיין לא נפקד בפניו כטן, וכבר עברו ששה שנים מאז שנתגרש ונישא בווג שני [כי נישא חתך אחר הגירושין וכו']. וכבר לא היה יכול לשלוט ברחו, והיה ברור בעיניו שהדבר הוא מפני הקפדת אא"ו הר"ק רבי מאטלי מהאנטיסטיפל זצ"ל, וקם ונסע להאנטיסטיפל.

והניח לגדלו לתורה לחיפה ולמעשים טובים, וירווה רב שמחה ונתת ממנה ומכל י"ה, ובכל אשר יפנה יצליח

המשך בעמ' ב'

המשך בעמ' ב'

לזכרון עולם בהיכל ד'
לשם שם ושאית, לזכרון נצח, לזכר לעילוי נשמת האבדן היקר
ר' שלמה בן ציון ע"ה
בן יצחק'ס ידידותי וחובבני היקר, העומד לימינו מאז ומקדם במסירות נפלאה
הנגיד הנכבד ר' נחום דינאל ש"ח ראפאף
נפטר ביום כ' אלול שנת תשפ"ד לפ"ק
הוא זכור בדרך, ונחמתו שמונה צדורה בצדו החיים
- היות שלא הניח אחריו זש"ק, על כן מתבקש מיידיחי ומכירי שיעשו נתיח
לנשמתו, ולמנוח משיתנו לטובת נשמתו, ולעשות לנפש זכר ועל-שם -

דברים מיוחדים על קול באבוב, כגון דברים חדשים או מעניני דינאמ -

דברות חדשים מ"כ מן אדמו"ר עט"ר שליט"א	פניני קדש פניני חיות והתעוררות (כמה מאות קטנים)	פניני קדש עם שראי שיעור הר"ה אחרי יחיד גאוןאן שליט"א ר"מ בנחובא	נגינים ברצו בה אחר זה (כמה חלקים)	קול ד' בחדר קול ד' בחדר
2<1	0<2	1<5<5<5	0<7	קול ד' בחדר

הארות והערות על גיליונו הנכבד "אצות רבות" יתקבלו ברצון, אפשר להשיא מודעה במספר (מהמערך מערי')